

ŻOŁNIERZE BIAŁOSTOCKIEJ NIEPODLEGŁOŚCI
listopad 1918 – luty 1919

	dr Ż O Ł Ą T K O W S K I ALFRED Data i miejsce urodzenia: 1 października 1875 r. w Jędrzejowie (woj. kieleckie) Data i miejsce śmierci: 21 marca 1919 r. w Białymstoku (zmarł na tyfus płamisty, pochowany na cmentarzu farnym) Imiona rodziców: Józef i Matylda (z domu Komornicka) Stan cywilny: żonaty z Antoniną Kaniewską Narodowość: polska Wyznanie: rzymsko-katolickie Stopień wojskowy: podpułkownik Oddział macierzysty WP: Szpital polowy Dywizji Litewsko-Białoruskiej
WYKSZTAŁCENIE CYWILNE	Gimnazjum Filologiczne w Kielcach Wydział Lekarski Uniwersytetu Warszawskiego Wydział Medyczny Uniwersytetu w Moskwie (specjalista chorób wewnętrznych i dziecięcych)
WYKSZTAŁCENIE WOJSKOWE	Brak
DATA WSTĄPIENIA DO ARMII OBCEJ	18 VII 1914 r. (armia rosyjska)
DATA WSTĄPIENIA DO WOJSKA POLSKIEGO	22 XI 1918 r.
RODZAJ BRONI	Korpus sanitarny
ZNAJOMOŚĆ JĘZYKÓW OBCYCH	j. polski, j. francuski, j. niemiecki, j. rosyjski (w mowie i piśmie)
ZNAJOMOŚĆ KRAJÓW	Polska, Rosja
RANY I KONTUZJE	Brak danych
ODZNACZENIA I POCHWAŁY	św. Stanisława III klasy z mieczami

	(odznaczenie rosyjskie, nadanie z 15 marca 1915 r.) św. Anny III klasy (odznaczenie rosyjskie, nadanie z 18 listopada 1915 r.)
DATY MIANOWIAŃ OFICERSKICH	1 sierpnia 1914 r. – kapitan 1 maja 1919 r. – podpułkownik lekarz (pośmiertnie, ze starszeństwem od 1 stycznia 1919 r.)
PRZEBIEG SŁUŻBY WOJSKOWEJ DO 1 LISTOPADA 1918 ROKU	<ul style="list-style-type: none"> - od 1 stycznia 1902 r. do 1 VIII 1914 r. oficer rezerwy korpusu sanitarnego armii rosyjskiej i pracownik szpitala Rosyjskiego Czerwonego Krzyża w Białymstoku, prowadzący jednocześnie prywatną praktykę lekarską w mieszkaniu przy ul. Niemieckiej 10, - od 1912 r. współwydawca „Gazety Białostockiej”, - 18 lipca 1914 r. zmobilizowany do służby liniowej i mianowany lekarzem lazaretu polowego Białostockiej Gminy Rosyjskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, - od 4 sierpnia 1914 r. brał udział w walkach na pierwszej linii frontu rosyjskiego Frontu Zachodniego, - od 12 kwietnia do 8 czerwca 1916 r. przebywał na kilkutygodniowym urlopie zdrowotnym, - 10 czerwca 1916 r. przydzielony do Charkowskiego Szpitala Rosyjskiego Czerwonego Krzyża, na stanowisko młodszego lekarza, - 7 grudnia 1916 r. mianowany naczelnikiem lazaretu polowego im. Podwyższenia Krzyża Świętego Nr 1, - 1 października 1917 r. przekazany do dyspozycji szefa sanitarnego Frontu Zachodniego, - od 6 października 1917 r. starszy lekarz 12. pułku strzelców polskich w I Korpusie Polskim gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego, - od 11 lutego do 2 marca 1918 r. wziął udział w słynnym marszu 3. Dywizji Strzelców Polskich gen. Wacława Iwaszkiewicza z Jelni do Żłobina, - 13 marca 1918 r. mianowany naczelnym lekarzem 3. Dywizji Strzelców Polskich, w randze pułkownika służby zdrowia, - 30 czerwca 1918 r. zwolniony z dalszej służby wojskowej z powodu demobilizacji I Korpusu Polskiego.
PRZEBIEG SŁUŻBY LINIOWEJ W WOJSKU POLSKIM	<ul style="list-style-type: none"> - od 23 listopada 1918 r. szef sanitarny Dowództwa Okręgu Wojskowego w Łapach, - następnie lekarz naczelny Dywizji Litewsko-Białoruskiej w Ostrowi Mazowieckiej, Zambrowie i Łapach, - 11 lutego 1919 r., dekretem Naczelnego Wodza, zatwierdzony i przyjęty do służby w szeregach Wojska Polskiego w stopniu majora lekarza.
	Z Białymstokiem związany był od 1908 r. Razem z żoną Antoniną mieszkał przez kilka lat w domu Rozenbluma, położonym przy ul. Niemieckiej 10 (obecnie Kilińskiego). Do wybuchu I wojny

**UDZIAŁ W DZIAŁANIACH
NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH NA TERENIE
BIAŁEGOSTOKU W LATACH 1915-1919**

światowej leczył prywatnie, angażując się jednocześnie w prace społeczne (Białostockie Towarzystwo Dobroczyńności) i pisywanie fachowych artykułów medycznych dla „Nowin Lekarskich” i „Gazety Białostockiej (pod nazwiskiem Karol Orenda). Poza tym prowadził również tematyczne wykłady na licznych kursach pielęgniarskich. Po wojskowym zmobilizowaniu do armii rosyjskiej opuścił miasto w sierpniu 1914 r. Wrócił do niego z powrotem po demobilizacji oddziałów I Korpusu Polskiego w Rosji, w stopniu majora i byłego lekarza naczelnego 3. Dywizji Strzelców Polskich. Z czasem zostaje prezesem miejscowego Centralnego Komitetu Narodowego na Obwód Ziemi Białostockiej oraz członkiem miejscowych struktur POW. Pracuje dużo i ciężko w charakterze działacza politycznego, nauczyciela gimnazjalnego młodzieży oraz członka kilku organizacji społecznych. Bierze również aktywny udział w próbie przejęcia władzy w polskie ręce w listopadzie 1918 r. Stając na czele młodzieży i harcerzy organizuje razem z innymi wojskowymi polskie oddziały zbrojne w celu szybkiego rozbrojenia żołnierzy niemieckich. Mimo początkowych sukcesów próba przejęcia miasta przez lokalnych patriotów kończy się ostatecznie niepowodzeniem. 14 XI 1918 r. w mieszkaniu dr. Żołątkowskiego dochodzi do dramatycznej sceny, w której niemieccy żołdacy, po groźbą użycia broni palnej, żądają od niego natychmiastowego rozwiązania komitetu i wydania ukrytej broni. Wobec takiej postawy niemieckiego okupanta liczna grupa białostockiej młodzieży, a wraz z nią i mjr Żołątkowski, przedostaje w ukryciu do pobliskich łąp, gdzie organizuje się regularne Wojsko Polskie. Tam zostaje on szefem sanitarnym Dowództwa Okręgu Wojskowego, a następnie Dywizji Litewsko-Białoruskiej. Po przetransportowaniu jej oddziałów na front przeciw bolszewicki organizuje w lutym 1919 r. szpital polowy w Wołkowysku. Tam zaraża się tyfusem plamistym i 21 III 1919 r. umiera w białostockim szpitalu. W uznaniu zasług wojskowych został pośmiertnie awansowany do stopnia podpułkownika, o co osobiście zabiegał sam dowódca Dywizji Litewsko-Białoruskiej – gen. Stanisław Szeptycki.

ŹRÓDŁO DANYCH BIOGRAFICZNYCH

- Centralne Archiwum Wojskowe Wojskowego Biura Historycznego, Kolekcja Wojskowej Komisji Archiwalnej, Alfred Żołątkowski, sygn. AP 7213.
- Dziennik Rozkazów Wojskowych, 1919, nr 21, s. 501.
- „Gazeta Białostocka”, 1913, nr 29, s. 440.
- *Historyczne dni wyzwolenia Białegostoku z niewoli rosyjskiej i niemieckiej*, „Dziennik Białostocki”, 1924, nr 49, s. 4.
- M. Kietliński, *Początki białostockiej niepodległości 1918-1920. Katalog wystawy*, Białystok 2019, s. 23, 134–136.
- W. Kolendo, *Ś. p. Dr. Alfred Żołątkowski*, „Dziennik Białostocki”, 1919, nr 1, s. 3.
- A. Konopka, *Służba zdrowia 3 Dywizji Strzelców Polskich I Korpusu Polskiego (sierpień 1917-maj 1918)*, „Zeszyt Naukowy Muzeum Wojska”, 1998, nr 12, s. 50–67.
- A. Lechowski, *Doktor Alfred Żołątkowski – lekarz i wielki patriota. Zapomniany bohater tamtych czasów*, <https://podlaskie.tv/doktor->

alfred-zoatkowski-lekarz-i/ (22.06.2022).

- *Lista lekarzy, zmarłych na tyfus plamisty w Polsce od r. 1914*, „Warszawskie Czasopismo Lekarskie”, 1928, nr 44, s. 979.
- A. Miodowski, *Wspólnota doświadczeń i odrębność historii małych ojczyzn województwa podlaskiego. Wybrane zagadnienia z XIX i XX-wiecznych dziejów Białostoczczyzny, Suwalszczyzny i Łomżyńskiego*, Białystok 2016, s. 24.
- H. Mościcki, *Białystok. Zarys historyczny z 22 ilustracjami*, Białystok 1933 s. 223.
- W. Nekrasz, *Harcerze bojach. Przyczynek do udziału młodzieży polskiej w walkach o niepodległość ojczyzny w latach 1914-1921*, cz. 2, Warszawa 1921, s. 72, 338.
- E. Pankiewicz, *Białystok w zaraniu niepodległości*, „Białostoczczyzna”, 1994, nr 3, s. 17–19.
- Z. Romaniuk, *Feliks Filipowicz (1869-1941) – farmaceuta, działacz społeczny i niepodległościowy*, „Rocznik Białostocki”, 2018, nr 21, s. 142–144.
- B. Samarski, *1919. Białystok rok pierwszy w prasie i innych materiałach źródłowych*, t. I, Białystok 2021, s. 13.
- P. Sobieszczak, *Żołnierz łapski*, Łapy 2018, s. 14–15, 18.
- Z. Sokół, *„Gazeta Białostocka” – pierwszy polski tygodnik społeczno-kulturalny w Białymstoku w latach 1912-1915*, „Rocznik Białostocki”, 1970, nr 9, s. 271, 274.
- J. Szczygieł-Rogowska, D. Boćkowski, *Zdarzyło się dnia... Kalendarium wydarzeń polityczno-gospodarczych i kulturalnych w Białymstoku w latach 1919-1939 na podstawie lokalnej prasy*, Białystok 2001, s. 15.
- W. Wróbel, *Kilińskiego. Historia jednej ulicy*, Białystok 2016, s. 100, 179.
- *Wspomnienie*, „Chata Polska”, 1919, nr 3, s. 3.
- *Wypadki w Białymstoku*, „Gazeta Warszawska”, 1918, nr 4, s. 6.
- *Z dni przełomu. Co się działo w Białymstoku*, „Kurjer Warszawski”, 1918, nr 316 (wydanie poranne), s. 3–4.

AUTOR BIOGRAMU

Marek Gajewski
kustosz Muzeum Wojska w Białymstoku